

„U had beter een dame kunnen zijn...”

Verschuivende beelden van God

scheppen we ons er eentje in de hemel; omdat wij graag grond onder ons bestaan willen zeggen we dat hij de Rots is waarop wij bouwen; omdat wij ons graag veilig voelen in deze onherbergzame wereld zeggen we dat wij ons Eeuwig Thuis bij hem hebben. De beelden worden echter leeg zodra we inzien dat ze door onszelf zijn gevuld. Dat zeggen de critici, die afscheid van de religie hebben genomen. Zij zien godsdienst als een kinderlijk stadium in de geschiedenis van de mensheid.

Of zij daarin gelijk hebben is de vraag. Ik denk het niet. Maar dat wij over God niet anders kunnen spreken dan met behulp van onze beelden, dat is natuurlijk waar. God is niet los verkrijgbaar, maar altijd alleen in verpakking. „Alle spreken over boven komt van beneden, ook de uitspraak dat alles van boven komt”, schreef een theoloog. Ik denk dat christenen dat ook moeten beamen. „Het Woord is vlees geworden”, staat er in de bijbel. Met dat Woord wordt Jezus bedoeld. Maar het gaat daarin ook over de sprekende God, die zich hult in mensentaal. Net als Jezus, is ook de bijbel zelf niet uit de hemel komen vallen.

Maar betekent dat dan ook dat hij daarin helemaal opgaat? Dat Hij niets méér, niets anders is dan wat wij van Hem maken? God gaat niet op in de beelden die we van hem hebben. Dat zou Hij wel doen als Hij een dode, God zou zijn. Maar - en dat is de ervaring die de bijbelschrijvers enthousiast maakte en die ze met ons willen delen - sommigen hebben gemerkt dat Hij leeft. Dat God onze projecties telkens weer doorbreekt. Een God die verrassend uit de hoek komt. Zodat oude beelden aan kracht verliezen en we naar nieuwe moeten zoeken. Om aan die ervaring van: „Hij is het weer!” handen en voeten te geven en haar zo inzichtelijk te kunnen maken voor anderen. God is meer dan de ideeën die we van Hem hebben. Hij haalt ze telkens weer in. Hij verlaat ze zoals een vlinder de cocon. Daarom mocht het volk Israël ook geen gesneden beelden van God maken. Het zou eens kunnen gaan denken dat God er in vastlag.

Hetzelfde zeggen

Als spreken over God mensenwerk is, dan verandert het ook. Omdat mensen veranderen. Zo is de wereld van de bijbel niet meer de onze. De cultuur van die tijd was er een van koningen, herders en strijders. Een primitieve cultuur van nomaden en landbouwers. Vandaar dat God toen ook als Koning, Herder en „Heer der Heerscharen” kon worden opgevoerd. Met een hoofdletter: want zoals Hij regeerde, leidde en aanvoerde, zo deed er geen mens. Maar wij leven in een andere wereld. De tijd dat koningen het voor het zeggen hadden ligt lang achter ons. Als we er nog een monarchie op na houden, dan is zij helemaal uitgekleed. Herders zijn toeristische attracties geworden, en als wij oorlog voeren dan is het met kernwapens en kruisraketten. Generaals zijn geen helden meer. Onze cultuur is een uiterst complex geheel geworden, bepaald door techniek en wetenschap. Daarom spreken de oude beelden voor ons geen verrassende taal meer. We moeten ons best doen, en ons inleven in de mensen van toen om ze te verstaan. We kunnen ze nog wel oppoetsen, maar ze schokken, verwarmen, onthutsen ons niet meer direct. En dat deden ze vroeger wel. Wij moeten daarom vaak naar andere woorden zoeken om hetzelfde te zeggen.

Maar we moeten ook weer niet overdrijven. Culturen veranderen wel, maar mensen blijven toch voor een groot deel dezelfde. Zo zijn ze in elk geval allemaal ooit kind geweest, en hebben allemaal een vader en een moeder gehad. Dat is een basisgegeven dat alle mensen met elkaar delen. Een oerervaring die hun leven bepaalt. God de Vader is dan ook een beeld dat voor ons op het eerste gezicht heel herkenbaar is. Het is in het christelijk geloof het belangrijkste beeld van God. Dat komt omdat het bij Jezus vandaan komt. Hij was de eerste die zo intiem met God

Het beeld van „God als Vader” spreekt blijkbaar niet meer vanzelf. Er moet uitleg bij, om het weer hetzelfde te laten betekenen als voor Jezus. En als er bij een beeld een verhaal gehouden moet worden is het al veel van zijn oorspronkelijke kracht kwijt. Vandaar dat sommige gelovigen tegenwoordig dan maar liever over God als Moeder spreken: een direct en verrassend beeld, dat tegelijk schokt en verwarmt. Het brengt dezelfde godservaring van vroeger onder woorden, maar nu in een andere taal. De Koreaanse theoloog Chun Hyun Kyung schrijft bijvoorbeeld: „God kan als een levensschepende kracht worden verpersoonlijkt, als moeder en vrouw omdat een vrouw voor haar kinderen en haar gezinsleden leven schept door voor hen te zorgen.”

Anoniem

Zal het beeld van God als Vrouw en Vriend het nu winnen van God als Vader en Rechter? Dat is nog maar de vraag. Het zou kunnen zijn dat het vaderbeeld nog lang niet is uitgeblust. Het blijkt bovendien dat veel mensen beide beelden nog veel te persoonlijk vinden. Onderzoek onder jongeren wijst uit dat zij God eerder zien als een hogere, anonieme macht of kracht dan als een lemand. Hij is geen Zij, maar een Het. Veel jongeren ervaren God niet meer als een zelfstandige persoonlijkheid, die met zijn Wil ingrijpt in de loop der dingen.

Hun Godsbeeld verdampert en verliest alle menselijke trekken. God is de levensbron in onszelf, een kosmisch mysterie. God is de Zee van het universum, het Ruisen van de wind, het Licht van de zon, zeggen ze. Godsbeelden verschuiven dus niet alleen, maar vervagen bovendien. Dus verliest zijn duidelijke gelaat. Is dat vreemd in een cultuur waarin de rollen die mensen tegenover elkaar spelen ook hun heldere omtrekken verliezen? Waarin vader- en moederschap geen vast gegeven meer zijn, maar een constante opgave? Als mensen zelf al niet meer precies weten wie ze als „persoon” zijn, hoe kunnen ze dan aan God een vastomlijnde persoonlijkheid toedichten? Misschien dat hier één van de redenen ligt voor die moderne vervaging van het Godsbeeld. Zullen er nu ook nog wel weer beelden worden gevonden die de heilzame, verwarmende schok van de ervaring van God onder woorden kunnen brengen?

Ik denk het wel. Hij nooit wel in onze beelden, maar altijd tijdelijk en nooit onvoorwaardelijk. Hij kampeert erin. En als we helemaal niet meer weten hoe we ons God moeten voorstellen, dan vertellen we elkaar toch de verhalen van en over Jezus? „Wie mij heeft gezien,” zei hij immers, „die heeft God gezien.”

F. de Lange.

MEDITATIEF MOMENT

Christenen zijn schatdragers
Lichtdragers
Dat zie je er niet altijd van af
Maar desalniettemin!

Eens verdreef God het duister,
dat over zijn schepping lag,
door te roepen: Er zij licht
En er was licht.

Hij roept nog altijd voort
en verdrijft door de dienst der prediking
het duister uit onze harten
en doet er het licht opgaan,
dat Christus heet.

Dat is de schat
Met dienovereenkomstige verpakking?
Nee, contrasterend.
De schat schuilt in een pot, een kruik van
aardewerk.

Van buiten arm, van binnen rijk
Van buiten broos, van binnen sterk.

Kruik van aardewerk.

Daarmee bedoelt Paulus
- want van hem is het beeld -
Zichzelf

Zijn gebrekkig functioneren als apostel,
zijn verlegenheid,

Hij is een ietwat verlegen man,
contactarm, spreekt moeilijk,
Heeft een handicap.

Het moest toch eigenlijk anders zijn.

De buitenkant zou toch in
overeenstemming
moeten worden gebracht met de
binnenkant?

Hij heeft er ook om gebeden.
/rucht van het gebed?

Maat het maar blijven zoals het nu is.

Voor God en zijn rijk is een zwakke Paulus
aan meer betekenis dan een sterke.
en voortreffelijke Paulus
ou God zo gemakkelijk voor de voeten
kunnen lopen.

De zwakheid van Paulus komt de kracht
vonds des te duidelijker tot uiting.
De heerlijkheid van de schat
komt door de kwetsbaarheid van de kruik
es te beter uit.

Hij denken altijd weer,

dat we groot en sterk moeten zijn.

het Rijk van God is het kleine groot
het zwakke sterk.

Maar is een kwetsbaar mens kostbaar.

erf dat maar te zijn!

chtbaar wordt dan, dat de kracht en de
erlijkheid

in God zijn.

niet van ons.

dum

L. Raven.

werd, dat het voor hem vanzelf sprak dat hij Hem met dat innige woord „Vader” (eigenlijk zei hij: „pappa”) benaderde. Daarvoor had men dat nooit zo gedurfd. God was zo ontzagwekkend dat Hij op afstand moest worden gehouden. Maar de ervaring die Jezus met God opdeed was anders. Hij ervoer zoveel vertrouwen, geborgenheid en liefde dat hij over God kon spreken alsof hij als kind bij Hem op schoot zat.

Toch doet dat beeld van God als Vader het in onze tijd ook niet zo goed meer.

Dat komt omdat het een beladen begrip is geworden. Het staat niet meer in de eerste plaats voor warmte en intimiteit, zoals bij Jezus, maar voor afstand en autoriteit. De Vader is geen pappa meer maar patriarch. Anti-democratisch en vrouwenvriendelijk. De Hongaarse schrijver György Konrad doet in zijn roman „Tuinfeest” dan ook het voorstel aan God om zich niet meer als Heer, maar als Dame te presenteren:

„Waarom wordt God altijd voorgesteld als Heer en Vader, waarom niet als Dame en moeder? Waarom zouden we niet kinderen van één moeder kunnen zijn. Kinderen hebben meer op met dames dan met heren. Vrouwen hebben meer oog voor het kleine. (...)

U had beter een Dame kunnen zijn, dan was U heel wat vriendelijker en mysterieuzer geweest. In de bijbel overdrijft U Uw mannelijkheid een beetje. Al die verboden, moordpartijen, wraaknemingen, bevelen en dreigementen, al die ongeremde, krampachtige uitingen van te grote eigenliefde zijn typisch mannelijk. Als we naar de profeten luisteren horen we voortdurend de verontwaardigde jammerklachten van de bedrogen echtgenoot. U bent de belichaming geworden van onze autoritaire, door priesters en militairen geleide samenleving, Heer.”

BEDELEN
EN VENTEN
VERBODEN

W. Krüger

De ketting aan mijn deur
is een deel van de ketting
om mijn hart. Zij bindt mij
vast aan mijn aardse
goederen. Zij bindt mij
vast aan de aarde.
Heer, maak mij vrij.